EDITURA VREMEA

PRINCIPIUL BUMERANGULUI

DOCUMENTE ALE PROCESULUI

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

FID

FAPTE, IDEI, DOCUMENTE

PRINCIPIUL BUMERANGULUI

DOCUMENTE ALE PROCESULUI LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

ULTIMUL CUVÂNT AL ACUZATULUI LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU.

Preşed: **Acuzat PĂTRĂȘCANU, ai ultimul cuvînt, ce-ai de spus în apărare.**

PĂTRĂȘCANU: **N-am de spus nimic, decît să scuip pe acuzațiile care mi se aduc.**

Preşed: **Stai jos atunci.**

Acuzatul PĂTRĂȘCANU spune că n-are de spus nimic.

PĂTRĂȘCANU: **Și că scuip pe acuzațiile care mi se aduc.**

Preşed: **Acestea sunt insulte.**

PĂTRĂȘCANU: **Nu sunt insulte.**

Preşed: **Te dai în spectacol.**

PĂTRĂȘCANU: **Da, lasă să mă dau, viața mea e scurtă dar sunt oameni care o să urmărească această porcărie.**

Preşed: **Te faci de rîs.**

I.S.B.N 973–9162– 41–X

Preț 25000 lei

COLECȚIA

FID

FAPTE, IDEI, DOCUMENTE

Redactori
NICOLAE HENEGARIU
ANGELA DUMITRU
CRISTINA CANTACUZINO
SILVIA COLFESCU

Redactor coordonator
MIHAI GIUGARIU

Cartea apare cu sprijinul
BĂNCII COMERCIALE ROMÂNE
şi a BĂNCII ION ŢIRIAC

PRINCIPIUL BUMERANGULUI

DOCUMENTE ALE PROCESULUI LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
1996

Coperta de Silvia Colfescu

Tehnoredactare computerizată Editura VREMEA
Cristina Cantacuzino
Eduard Musteață

Editura VREMEA
Editor Silvia Colfescu
București sector 3
Bd. I.C. Brătianu 44 bis bl. P7/3/25
Tel. 311.34.68
Fax 311.02.19

Tipărit la POLSIB Sibiu
sub comanda nr. 6A103
Hârtie offset A 60 gr./m^2
Format 16/54/84
Coli tipar: 58

I.S.B.N. 973-9162-41-X

Cuvânt înainte.

Volumul de față reproduce documente ale procesului intentat omului politic Lucrețiu Pătrășcanu, alături de care au figurat ca inculpați Herbert (Belu) Zilber, Alexandru Ştefănescu, Remus Kofler, Jac Berman, Emil Calmanovici, Victoria Sârbu, Ion Mocsonyi Styrcea, Herant Torossian, Lena Constante şi Harry Brauner. Este cea de a doua culegere de documente publicată de editura Vremea în Colecția FID (Fapte, Idei, Documente).

Lucrețiu Pătrășcanu s-a născut la 4 noiembrie 1900 în Bacău. S-a format într-o ambianță intelectuală, fiind fiul scriitorului D.D. Pătrășcanu. Încă de tânăr a vădit convingeri de stânga, iar în 1921 a devenit membru al Partidului Comunist. Deşi a fost judecat pentru activitatea sa politică în 1932, apoi în 1939, nu a suferit nici o condamnare. A făcut studii de drept şi şi-a luat licența în această specialitate; şi-a desăvârşit mai apoi studiile, ajungând doctor în ştiințe economice, statistice şi filosofice. A profesat avocatura şi, după 23 august 1944, a predat la Facultatea de Drept.

Comunist cu convingeri ferme, Lucrețiu Pătrășcanu a fost reprezentantul P.C.R. la actul preluării puterii, în 23 august 1944. A fost membru al C.C. al P.C.R. între 1945 şi 1948, iar din 1946 până în 1948 a făcut parte din Biroul Politic al partidului.

Ministru fără portofoliu timp de câteva luni (septembrie – noiembrie 1944), devine ministru al justiției la sfârșitul anului 1944, post pe care îl păstrează până în 1948.

În vremea ministeriatului său, a inițiat operațiunea de epurare a personalului din justiție și a vegheat la buna ei desfășurare.

În calitate de ministru al justiției, în timpul procesului mareșalului Ion Antonescu a intervenit pe lângă regele Mihai pentru ca acesta să mi-i acorde condamnatului grațierea. Poziția în cadrul guvernului i-a îngăduit să-și aducă o contribuție importantă la falsificarea alegerilor din 1946.

În anul 1947, Lucrețiu Pătrășcanu a făcut parte din delegația română trimisă pentru semnarea Tratatului de pace de la Paris, care pecetluia pierderea de către România a Basarabiei și a Bucovinei de nord.

Perioada stalinistă a fost teatrul unor spectaculoase epurări în sânul partidului, semn vizibil al luptei pentru putere. Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, mai târziu Iosif Chișinevschi, Miron Constantinescu sunt înlăturați pe rând și, fie retrogradați în funcții mărunte, fie arestați.

Ca un bumerang, justiția de clasă, căreia Pătrășcanu îi exaltase cu fervoare virtuțile, se întoarce asupra lui. În anul 1948, Pătrășcanu este acuzat de spionaj și arestat (potrivit uneia dintre declarațiile lui, arestarea s-a produs la 27 aprilie 1948). Pătrășcanu a fost primul conducător comunist care a fost arestat și singurul care a suferit pedeapsa capitală. După o lungă și chinuitoare anchetă, atunci când începuse deja dezghețul

poststalinist, s-a declanşat procesul, încheiat în 1954 cu o sentinţă fără drept de apel şi cu executarea condamnatului.

Procesul a angrenat numeroase personalităţi din mediile intelectuale şi politice, astfel încât publicarea documentelor lui va fi de un real ajutor pentru înţelegerea acelei epoci.

Documentele au fost obţinute din arhiva SRI, în urma unor cereri stăruitoare ale editurii. Jurista delegată de editură pentru selecţionarea materialului a avut acces la un mare număr de acte; nu avem însă certitudinea că ne-au trecut pe sub ochi ***toate*** *documentele legate de procesul în cauză. Există, de asemenea, unele documente referitoare la Lucreţiu Pătrăşcanu aflate în arhivele Foreign Office, documente care nu au făcut obiectul acestui volum.*

În alcătuirea cărţii, redactorii s-au condus după aceleaşi criterii ca şi în întocmirea precedentei culegeri de documente, ***Memorialul ororii – Documente ale procesului „reeducării" din închisorile Piteşti, Gherla,*** *evitând cu bună ştiinţă implicarea editurii printr-o prezentare mai amplă a evenimentelor. Nu facem nici un fel de consideraţii pe marginea dosarului. Viaţa documentelor este mai intensă, mai revelatoare decât un comentariu, care ar putea fi învinuit de părtinire, chiar dacă ar fi făcut cu bună-credinţă.*

Date asupra evenimentelor şi personalităţilor care au marcat epoca pot fi găsite în mai multe lucrări, unele apărute în ultimii ani. Oricum, istoria acestor vremuri este prea apropiată pentru a nu stărui încă patimi, ce pot deforma opinia asupra unui eveniment istoric şi, în

consecință, pot distorsiona, mai subtil sau mai vizibil, un comentariu. Este motivul principal pentru care preferăm să înfățișăm cititorului documentele nude, lăsând pe cei interesați să-şi facă propria părere şi să-şi întregească viziunea de ansamblu asupra epocii prin consultarea altor lucrări de specialitate.

În munca de alegere a documentelor ce figurează în volum, criteriile au fost următoarele:

— persoanele implicate în proces apar cu cel puțin o declarație sau un interogatoriu;

— dintre documentele semnate de aceeaşi persoană au fost selectate cele mai semnificative, luându-se în considerație cantitatea şi calitatea informației pe care o aduc;

— documentele sunt prezentate integral;

— pentru a conserva caracterul documentelor şi a da cititorului imaginea lor fidelă, nu s-au corectat greşelile gramaticale, ortografice şi de topică a frazei, nici cele de dactilografiere; astfel, textele se înfățişează aşa cum sunt ele păstrate în arhive. Suntem siguri că documentele, reproduse fidel, cu greşelile adesea grosolane, ce nu aparțin celor anchetați, ci celor care au întocmit actele, vor oferi cititorului un tablou mai pregnant, mai viu al realităților acelor vremuri şi-i vor îngădui să-şi facă o idee mai precisă asupra persoanelor aparținând organelor de anchetă şi justiției anilor '50;

— pentru a evita orice neînțelegere asupra modului în care editura a ajuns în posesia documentelor, redăm în facsimil, la sfârşitul volumului, actele ilustrând demersurile noastre, precum şi răspunsurile autorităților cărora ne-am adresat.

Ca şi pentru precedenta antologie, avertizăm încă o dată cititorul că autorii acestor documente sunt securitatea şi justiţia comunistă; ele reprezintă strict linia intereselor acestor instituţii, precum şi a conducerii P.C.R., şi trebuie citite ca atare, cu conştiinţa faptului că nu sunt expresia adevărului, ci că acesta trebuie căutat de multe ori printre rânduri.

Teroarea absolută, ce domnea în acele vremuri, a condiţionat adesea declaraţiile, interogatoriile anchetaţilor şi atmosfera procesului, interzicând o confruntare reală între acuzare şi apărare, confruntare din care să reiasă adevărul.

Dar, cum este greu de conceput că istoria s-ar putea scrie fără arhive, credem că a da publicităţii documentele ***existente****, oricât ar fi ele de viciate de neadevăr, constituie un gest salutar, atâta vreme cât cititorul le va evalua cu rezervele ce se impun.*

Sperăm ca această carte să reprezinte încă un pas spre aducerea la lumină a unor adevăruri istorice îndelung ascunse.

Editorii.

Coperta de Silvia Colfescu

Tehnoredactare computerizată Editura VREMEA
Cristina Cantacuzino
Eduard Musteață

Editura VREMEA
Editor Silvia Colfescu
Bucureşti sector 3
Bd. I.C. Brătianu 44 bis bl. P7/3/25
Tel. 311.34.68
Fax 311.02.19

Tipărit la POLSIB Sibiu
sub comanda nr. 6A103
Hârtie offset A 60 gr./m^2
Format 16/54/84
Coli tipar: 58

I.S.B.N. 973-9162-41-X

CUPRINS

Mandat de arestare (24.08.48) 11

ANCHETA 15

Declaraţiile lui Lucreţiu Pătrăşcanu 15
Asupra atitudinelor mele nepartinice (nedatat) 15
Discutia cu tov. Kavtaradze relativ la naţionalism (02.11.49). 18
Greşelile mele, ca activist de Partid (18.11.49) 20
Declaraţie (11.01.50) 29
Declaraţie (12.01.50) 31
Declaraţie (18.01.50) 34
Declaraţie (18.01.50) 34
Declaraţie (28.02.50) 35
Declaraţie (28.02.50) 36
Declaraţie (24.03.50) 37
Declaraţie (24.03.50) 38
Declaraţie (29.03.50) 39
Declaraţie (29.03.50) 40
Declaraţie (03.04.50) 42
Declaraţie (03.04.50) 42
Declaraţie (05.04.50) 43
Declaraţie (05.04.50) 44
Declaraţie (07.04.51) 45
Declaraţie (09.04.51) 46
Declaraţie (15.04.51) 49
Declaraţie (18.04.51) 54
Declaraţie (24.04.51) 59
Declaraţie (04.05.51) 60
Declaraţie (07.05.51) 62
Declaraţie (22.05.51) 66
Declaraţie (18.07.51) 70
P.V. (21.10.52) 71
P. V. (23.10.52) 74

P. V. (01.11.52) 77
Declaraţiile celorlalţi acuzaţi 81
Zilber Herbert
Declaraţie (07.02.50) 81
P.V. (30.05.53) 88
P.V. (30.06.53) 99
Mocsonyi Styrcea – Declaraţie (23.06.51) 105
Kofler Remus
Declaraţie (06.03.50) 131
Declaraţie (29.03.50) 135
Declaraţie (29.08.50) 137
Berman Jac – Declaraţie (22.01.53) 140
Constante Lena
Autocritică (22.03.50) 163
Declaraţie (25.09.51) 165
Sârbu Victoria – Declaraţie (25.09.50) 172
Torossian Herant
Declaraţie (25.10.50) 174
Declaraţie (02.11.50) 177
P.V. (30.09.52) 179
Brauner Harry
Memoriu (16.02.50) 181
Declaraţie (24.02.50) 187
Portret Lucreţiu Pătrăşcanu (02.03.50) 194
Declaraţiile martorilor în faza anchetei 197
Anton Constantin – Declaraţie (08.09.51) 197
Apostol Pavel – P.V. (16.08.52) 200
Betea Nicolae
Declaraţie (04.12.51) 209
Declaraţie (29.11.51) 212
P.V. (05.11.52) 222
Borcescu Traian – P.V. (08.10.52) 224
Bruteanu Nicoleta – P.V. (22.09.53) 229
Burcescu Maria – Declaraţie (13.02.52) 232
Bunaciu I. Avram – P.V. (03.04.53) 234
Carandino Nicolae – Declaraţie (20.04.51) 239
Dumitrescu Sava – P.V. (14.01.53) 240

Gheorghiu Cleante – Declarație (27.02.50) 242
Ghica Gr. Alex. – P.V. (11.09.52) 245
Leoveanu Emanoil – Declarație (31.05.51) 247
Levente Mihail
Declarație (21.01.50) 251
Scrisoare (22.03.50) 260
Margulies Samuel – Declarație (nedatată) 261
Micșa Remus – P.V. (03.11.52) 276
Mihalache Ion – Declarație (28.08.53) 280
Niculescu Buzești Radu – P.V. (02.04.53) 283
Pătrășcanu Elena – Declarație (16.02.50) 298
Penescu Nicolae – P.V. (13.02.53) 314
Petrescu Constantin Titel – P.V. (12.02.53) 323
Popescu Ștefan – Declarație (28,29.01.50) 329
Pop Gheorghe – P.V. (07.10.52) 332
Popescu I. Puțuri – P.V. (25.04.53) 335
Prunescu P. Ioan – Declarație (12.01.53) 341
Rădulescu Pogoneanu Victor – Declarație (22.04.51) 345
Taflaru Ion – Declarație (23.03.50) 349
Teodorescu Traian – Declarație (17.05.50) 354
Stoika Ștefan – Declarație (23.07.51) 356
Stoican Vasile – P.V. (27.02.54) 358
Tătărescu Gheorghe
P.V. (25.11.52) 365
P.V. (20.08.53) 369
Teodorescu Sachelarie Alex. – Declarație (16.11.51) 374
Turcu Nicolae – P.V. (06.02.53) 376
Xenopol Radu – Declarație (18.02.50) 378

PROCESUL 381

Rechizitoriul (privind crimele acuzaților
înainte de 23 august 1944 – 12.04.54) 381
Rechizitoriul (privind crimele acuzaților
după 23 august 1944) 432
Interogatoriile inculpaților 493
Pătrășcanu Lucrețiu 493
Zilber Herbert 494

Kofler Remus 553
Calmanovici Emil 604
Constante Lena 639
Brauner Harry 661
Declaraţiile martorilor 692
Marcu Nicolae 692
Moga Ioan 694
Popescu Gheorghe Craiova 696
Micşa Remus 699
Toma Ana 706
Tătărescu Gheorghe 718
Betea Nicolae 736
Pătrăşcanu Elena 741
Ultimul cuvânt al acuzaţilor 746
Pătrăşcanu Lucreţiu. 746
Zilber Herbert 746
Mocsonyi Styrcea Ioan 747
Ştefănescu Alexandru 748
Kofler Remus 752
Calmanovici Emil 761
Constante Lena 770
SENTINTA Nr.49 771
Proces Verbal (14.04.59) 861

Diverse 862

Un amplu expozeu al tov. Pătrăşcanu la Parlament 863
Scrisoarea lui Lucreţiu Pătrăşcanu către Gh. Gheorghiu Dej. 867
Notă – Al. Voitinovici (07.03.74) 882

Demersurile Editurii 888

Indice de nume 901

BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ

BANCA DE CARE AVEȚI NEVOIE !

Banca Comercială Română, membră a organizației VISA INTERNATIONAL, emite BCR VISA BUSINESS CARD adresat persoanelor care călătoresc în străinătate.

Pe lângă faptul că elimină utilizarea efectivă a numerarului, cardul conferă securitatea fondurilor disponibile în contul respectiv.

Titularul cardului are acces exclusiv la contul său în bancă, 24 de ore din 24 pe zi, oriunde în lume, oferindu-i-se posibilitatea de a retrage numerar prin intermediul automatelor bancare (ATM-uri) şi de a efectua plăți pentru mărfurile şi serviciile achiziționate de la comercianți.

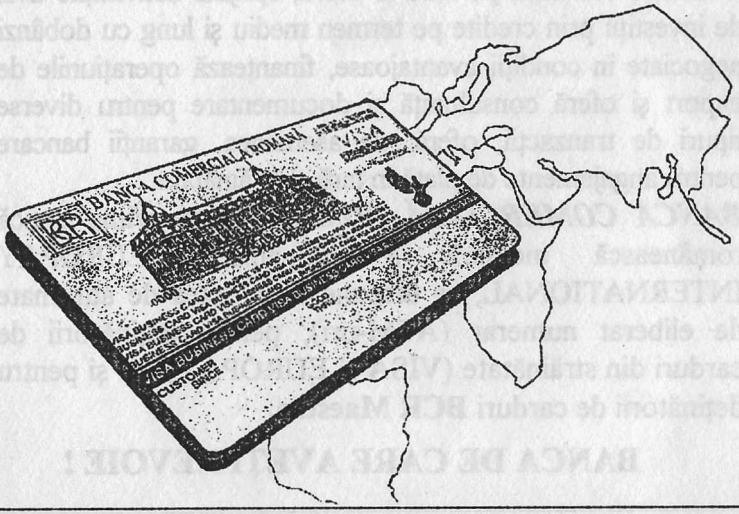

BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ

Sediul central: B-dul Republicii nr. 14, sector 3
Telefon: 312.15.03 Fax: 312.14.63

BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ dispune de mijloacele necesare pentru a oferi un sprijin competent şi eficient clienţilor săi.

BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ îşi desfăşoară activitatea prin cele 211 unităţi, constituind o reţea bine distribuită geografic în ţară şi prin 500 bănci corespondente plasate în importante centre financiare ale lumii.

BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ prin sistemul informatic propriu de care dispune şi prin sistemul SWIFT la care a aderat, vă poate facilita tranzacţiile de care aveţi nevoie, asigurând un grad ridicat de operativitate şi confidenţialitate tuturor operaţiunilor solicitate.

BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ, în afara serviciilor financiare standard pe care le oferă, sprijină activităţile dvs. de investiţii prin credite pe termen mediu şi lung cu dobânzi negociate în condiţii avantajoase, finanţează operaţiunile de export şi oferă consultanţă şi documentare pentru diverse tipuri de tranzacţii; oferă, de asemenea, garanţii bancare pentru angajamente de plată în ţară şi străinătate.

BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ este prima bancă românească membră a organizaţiei EUROPAY® INTERNATIONAL, ce dispune de o reţea de automate de eliberat numerar (ATM-uri), pentru deţinătorii de carduri din străinătate (VISA şi EUROPAY) cât şi pentru deţinătorii de carduri **BCR Maestro.**

BANCA DE CARE AVEŢI NEVOIE !